

Felloppen

Livet langs Fallselva

Grafika AS - 468 11 000
2013

Bebyggelse merket med oransje er bygninger som har vært tilknyttet virksomhetene ved Fallselva.

Edvard Stensrud (1840 - 1921)

Hans Odnæs (1829 - 1901)

IDEEN BLIR SKAPT – "UNNFANGELSEN"

En søndag i 1871, avla Edvard Stensrud et besøk hos sin fetter Hans Odnæs på Øvre Fall. Edvard fortalte at han var blitt forespurt om å være med og anlegge et sliperi på Hønefoss, hvorpå Hans utbryter de historiske ord: "Men felloppen da, som ligger der aldeles ubenyttet. Kunne ikke noe bli anlagt der?"

Dermed var prosessen i gang. Starten på en industrihistorie som skulle vare i 90 år og få stor betydning for menneskene og bygda i flere generasjoner. Den direkte årsak til en stor del av bosetting og bebyggelse – "at vi er født og oppvokst her". Begynnelsen på Fall og Holmen som et kraftsentrum – i dobbelt forstand.

HISTORISK BETYDNING

Dette kan med rette kalles "fødestedet" og "vuggen" for industrisamfunnet langs Fallselva. Et fall på 64 meter, som ga ideen og kraften til A/S Lands Træsliperi og Papfabrik (1872-1962). En naturperle og kraftkilde, som sammen med to fettere

fra Odnæs forandret bygda. Uten fossefallet hadde det neppe blitt et pulserende industrisamfunn her. En viktig næringskilde for livet langs Fallselva. Felloppen er det midtre fossefall i elva. Ifølge eldre beskrivelser: "Fossen stuper kast i kast nedover en vill svart slukt i fjellet. Et praktfullt syn i flomtider".

Høydedraget heter Felloppbergene. Ifølge Ove Arnholt skal dette komme av gammelengelsk; Åpning i fjellet. Mesteparten tilhørende Granumsgårdene (67/1 og 67/2). Skillet mellom Granum og Øvre Fall går midt i elva. Hans Odnæs på Øvre Fall hadde tidligere hatt ei kvern og et lite mekanisk verksted her oppe. Samme høydedrag ga unnarenet i Nordbybakken, sør for fossen.

DEN GAMLE FELLOPPEN

Som vi ser, er det i dag to fossefall. Da ideen ble unnfanget og fabrikk anlagt i 1873, var det bare det nordre (det til venstre på bildet under) som eksisterte. Det naturskapte.

DEN NYE FELLOPPEN

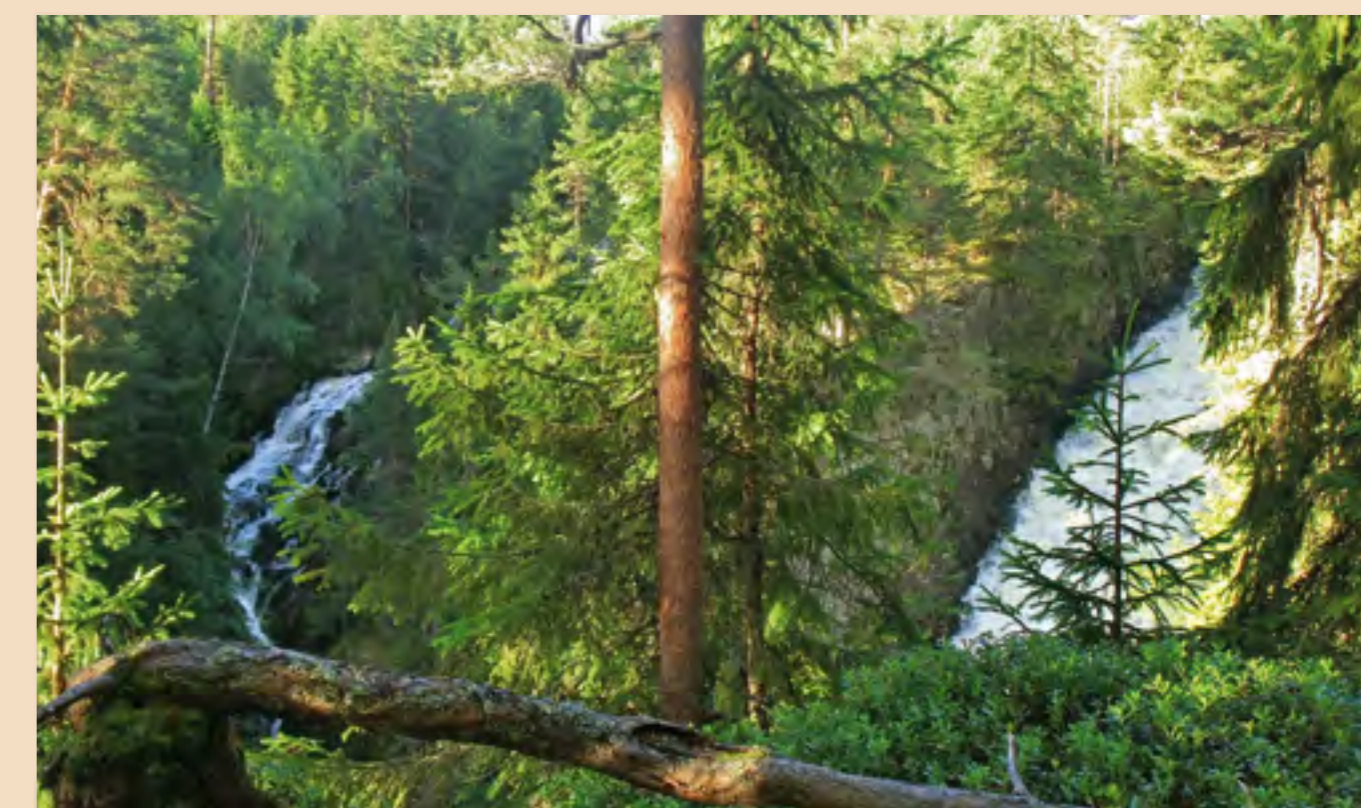
I 1884 ble Fellesfløteforeningen stiftet, og sprengte i 1884-85 ut et nytt og rett elveløp mellom dam og fabrikk for å lette fløtingen og spare tømmeret. Bergefossen, lenger ned mot fjorden, er et annet resultat av dette. "Nye Felloppen" er den iøynefallende "trappetrinnsfossen" man i dag kan beskue fra sørsiden av fabrikk. Det er den de fleste tenker på som Felloppen. Etter den utvidete reguleringen av elva fra 2009 er vannføringen redusert. "Bakvatnet" som før kom ut i elva fra kraftstasjonen på Skrankefoss, ender nå i Randsfjorden ved den nye kraftstasjonen der. Felloppens store fossebrus og kraft kan allikevel oppleves i flomtider. Den gamle fossen ga ideen og industristarten - den nye fraktet tømmeret - og fallet ga kraften.

Et vakkert, men litt bortgjemt parti øverst i den gamle Felloppen.

Den nye Felloppen er et imponerende og kraftfullt syn.

Bildet viser både det gamle og det nye elveløpet til Felloppen. I bergveggen øverst i den nye Felloppen, er årstallet 1885 hugget inn.
Alle bilder: Bjørn E. Edvardsen.